

ANMED

**ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri**

2010-8

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

(Ayrıbasım/Offprint)

İÇİNDEKİLER

KAZI RAPORLARI

• Alara Kazısı 2009	Osman Eravşar	1
• Antiokheia ad Kragum Arkeolojik Araştırma Projesi: Kuzeydoğu Tapınağı 2009 Sezonu	Michael Hoff – Rhys F. Townsend Ece Erdoğmuş	9
• Arykanda Kazısı 2009	Cevdet Bayburtluoğlu	14
• Bademağacı 2009 Yılı Kazıları	Refik Duru – Gülsün Umurtak	19
• Karain Mağarası 2009 Yılı Kazıları	Harun Taşkiran	26
• Kelenderis 2009 Yılı Kazıları	Levent Zoroğlu	31
• Kibyra 2009 Yılı Çalışmaları	Şükrü Özüdoğru – F. Eray Dökü	37
• Ksanthos 2009	Jacques des Courtils	46
• Limyra 2009	Martin Seyer – Ulrike Schuh	50
• Myra ve Andriake Kazıları'nda İlk Yıl: 2009	Nevzat Çevik	55
• Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2009	S. Yıldız Ötüken – Nilay Çorağan Karakaya Ebru Fatma Fındık	61
• Olympos Kazısı 2009	B. Yelda Olcay Uçkan	66
• Perge 2009	Haluk Abbasoğlu	73
• Pisidia Antiokheiası 2009 Kazı Çalışmaları	Mehmet Özhanlı	81
• Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Araştırmaları 2009	İsa Kızıgut – Emrah Akalın – Süleyman Bulut	86
• Side Tiyatrosu ve Çevresi 2009 Yılı Çalışmaları	Hüseyin Sabri Alanyalı	94
• Soli/Pompeiopolis 2009 Kazıları	Remzi Yağcı	104
• Yumuktepe Höyüğü 2009 Yılı Ortaçağ Kazıları	Gülgün Köroğlu	111

YÜZEY ARAŞTIRMA RAPORLARI

• Beydağları YüzeY Araştırmaları 2009: Mnara	İsa Kızıgut – Emrah Akalın	115
• Çaltılar YüzeY Araştırması 2008 - 2009 Çalışmaları	Nicoletta Momigliano – Alan Greaves Tamar Hodos – Belgin Aksoy	119
• Isparta Bölgesi Arkeolojik YüzeY Araştırması 2009: Konane Antik Kenti ve Çevresi	Bilge Hürmüzlü	124
• Isparta ve Burdur 2009 Yılı YüzeY Araştırmaları	Mehmet Özsait	127
• Kahramanmaraş YüzeY Araştırması 2009	Erkan Konyar	136
• Kibyrtis Araştırmaları 2009	Thomas Corsten – Oliver Hüliden Jörg Gebauer	143
• Dağlık Kilikia 2009: Yerleşim Tarihi ve Epigrafya Araştırmaları	Hamdi Şahin	148

CONTENTS

EXCAVATION REPORTS

- *Excavations at Alara in 2009* Osman Eravşar 1
- *The Antiocheia ad Cragum Archaeological Research Project: Northeast Temple 2009 Season* Michael Hoff – Rhys F. Townsend
Ece Erdoğan 9
- *Excavations at Arykanda in 2009* Cevdet Bayburtluoğlu 14
- *Excavations at Bademağacı in 2009* Refik Duru – Gülsün Umurtak 19
- *Excavations at Karain Cave in 2009* Harun Taşkıran 26
- *Excavations at Kelenderis in 2009* Levent Zoroğlu 31
- *Work at Kibyra in 2009* Şükrü Özüdoğru – F. Eray Dökü 37
- *Xanthos 2009* Jacques des Courtils 46
- *Limyra 2009* Martin Seyer – Ulrike Schuh 50
- *First Season of Excavations at Myra and Andriake: 2009* Nevzat Çevik 55
- *Excavations at the Church of St. Nicholas in Myra-Demre and the Conservation-Restoration and Documentation of the Wall Paintings in 2009* S. Yıldız Ötüken – Nilay Çorağan Karakaya
Ebru Fatma Fındık 61
- *Excavations at Olympos in 2009* B. Yelda Olcay Uçkan 66
- *Perge 2009* Haluk Abbasoğlu 73
- *Excavations at Pisidian Antioch in 2009* Mehmet Özhanlı 81
- *Excavations at Rhodiapolis and Surveys in Its Environs 2009* İsa Kızgut – Emrah Akalın – Süleyman Bulut 86
- *Work at and around Side Theatre in 2009* Hüseyin Sabri Alanyalı 94
- *Excavations at Soli/Pompeiopolis in 2009* Remzi Yağcı 104
- *Excavations in the Medieval Strata of Yumuktepe Höyüğü in 2009* Gülgün Köroğlu 111

SURVEY REPORTS

- *Surveys in Beydağları in 2009: Mnara* İsa Kızgut – Emrah Akalın 115
- *Report on the Çaltılar Survey Project 2008 - 2009* Nicoletta Momigliano – Alan Greaves
Tamar Hodos – Belgin Aksoy 119
- *Archaeological Surveys in Isparta Region in 2009: Konane Ancient City and Environs* Bilge Hürmüzlü 124
- *Surveys in Isparta and Burdur in 2009* Mehmet Özsait 127
- *Surveys in Kahramanmaraş in 2009* Erkan Konyar 136
- *Research in the Kibyrtis in 2009* Thomas Corsten – Oliver Hülđen
Jörg Gebauer 143

İÇİNDEKİLER

- Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Tarımsal Organizasyon Araştırması 2009 Ümit Aydınöğlu 152
- Doğu Likya – Batı Pamfilya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Araştırmalar 2009 Bülent İplikçioğlu 157
- Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2009 Füsün Tülek 159
- Sillyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması 2009 Elif Özer – Murat Taşkıran 165

DİĞER ÇALIşMA RAPORLARI

- Alanya Kızılkule – Tophane Eksen Projesi Kazı Çalışmaları Seher Türkmen – Belgin Savaş 170
- Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Aynur Tosun 174
- Kekova Bölgesi Liman Araştırmaları 2009: “Aperlai Limanı” Erdoğan Aslan 181
- Oinoanda Arazi Çalışmaları 2009 Martin Bachmann 189
- Soli/Pompeiopolis’in Roma Dönemi Limanı: ROMACONS 2009 Arazi Çalışmaları Christopher Brandon – Robert L. Hohlfelder John Peter Oleson – Nicholas K. Rauh Remzi Yağcı 195
- Selinus şekerhane Köşkü’nde Jeoarkeolojik Çalışmalar 2009 Seher Türkmen – Claudia Winterstein Gülcan Demir 199
- Soli/Pompeiopolis’te LRA 1 Amphora Fırını Alanı Caroline Autret – Remzi Yağcı Nicholas K. Rauh 203

CONTENTS

- *Rough Cilicia 2009: Settlement History and Epigraphy Surveys* Hamdi Şahin 148
- *Surveys of Urbanization and Agricultural Organization in Rough Cilicia in 2009* Ümit Aydınöğlu 152
- *Epigraphic-Historical Geography Surveys in East Lycia – West Pamphylia in 2009* Bülent İplikçioğlu 157
- *Archaeological Surveys in Osmaniye in 2009* Füsün Tülek 159
- *Surveys in and around the Ancient City of Sillyon in 2009* Elif Özer – Murat Taşkıran 165

OTHER REPORTS

- *Excavations at the Kızılkule – Tophane Axis of Alanya* Seher Türkmen – Belgin Savaş 170
- *Salvage Excavations at the Necropolis of Attaleia at Doğu Garajı – Halk Pazarı Mevkii in 2009* Aynur Tosun 174
- *Harbour Surveys in Kekova Region in 2009: “Harbour of Aperlai”* Erdoğan Aslan 181
- *Fieldwork at Oinoanda in 2009* Martin Bachmann 189
- *The Roman Harbour of Pompeiopolis: The 2009 ROMACONS Field Campaign* Christopher Brandon – Robert L. Hohlfelder
John Peter Oleson – Nicholas K. Rauh
Remzi Yağcı 195
- *Geoarchaeological Survey at Şekerhane Köşkü, Selinus in 2009* Seher Türkmen – Claudia Winterstein
Gülcan Demir 199
- *An LRA 1 Amphora Kiln Site at Soli/Pompeiopolis* Caroline Autret – Remzi Yağcı
Nicholas K. Rauh 203

Myra ve Andriake Kazılarında İlk Yıl: 2009

First Season of Excavations at Myra and Andriake: 2009

Nevzat ÇEVİK

Kaya mezarlarının nitelik ve niceliğiyle Klasik Dönem'de; 11.500 kişi kapasiteli tiyatrosuyla (Res. 1) Roma Dönemi'nde ve Aziz Nikolaos'la oluşturduğu Hıristiyanlık merkezi konumuyla Bizans Dönemi boyunca Likya'nın en büyük birkaç metropolünden biri olan Myra ve Akdeniz'in en önemli limanlarından olan Andriake ile birlikte 2009 sezonunda kazılmaya başlanmıştır*. Andriake sadece limana yönelik yapılaşmasıyla antik bir limanın yerleşim karakterini en iyi gösterecek bir örnektir. 4-6 m. alüvyon altında "Pompei" benzeri saklanmış Myra kenti de arkeolojideki Likya sorunlarını ve eksiklerini karşılayacak eşsiz bir bilgi rezervi niteliğindedir. Bugün eldeki veriler Myra'nın 4 km. çapında bir alanda -Demre'nin tamamının altında- yayılı olduğunu göstermektedir.

Myra Kaya Nekropolü Sondajı (B. Özdilek; Res. 2)

"Deniz nekropolü" bölümünde, bugün en dipte konumlanan ve yarıya yakını dolu olan kaya mezarlarının önünde bir açma yapılmıştır. Amaç, kaya mezarlığını orijinal yapısıyla en dibine kadar görmek, bu kesimdeki dolgunun miktarını ve sedimentolojik karakterini anlamak ve olası mezar varlığını saptamaktır. 25x5 m. ölçülerindeki açmada 4 m. derinliğe kadar tamamen alüvyon dolgu olduğu görülmüştür. En dipte kültür toprağı Bizans seramik parçaları ile başlamıştır. 1 adet Bizans (7. yy. ?) sikkesi gelmesi kültür katmanının en üst tarihine ilişkin veri oluşturmuştur. Bu tarih kentin büyük kısmının artık gömüldüğü ve bittiği tarih gibi görünmektedir. Alüvyon altı kültür katmanları kazısının devamı 2010 sezonuna kalmıştır.

* Myra-Andriake Kazıları'nın başlangıcı, izni, "ilk kazması" ve destekleri için Kültür Bakanı Sayın Ertuğrul Günay'a, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, Akdeniz Üniversitesi'ne, Demre Kaymakamı'na, Demre Belediye Başkanlığı'na, Demre halkına ve bilim ekibi üyelerim ile özellikle öğrencilerimize içten teşekkür ederiz: Güçlükler birlikte aşılmış ve güzellikler de birlikte yaşanmıştır. Fotoğraflar: Myra-Andriake Kazı Arşivi'nden alınmıştır.

Excavations were initiated at Myra and Andriake in 2009. Myra was one of the biggest metropolises of Roman Lycia, as evidenced by the numerous and exceptional quality of its Classical period rock tombs, and also by its theater, with its capacity to seat 11500 people (Fig. 1) and during Byzantine period, it was the center of work for St. Nicholas as a Bishop of the church*. Myra's access to the sea was Andriake, one of the most important harbors of the Mediterranean. Excavations in Andriake will provide an excellent opportunity to shed light on the settlement of an ancient harbor, while Myra, with its well-preserved remains buried under 4 to 6 m. depth of alluvial silt, is almost like the Pompeii of Asia Minor. It is an unparalleled reserve of information for Lycian archaeology. Technological data available today shows Myra, lying beneath modern Demre, had a diameter of about 4 km.

Sounding at Rock Tomb Necropolis of Myra

(B. Özdilek; Fig. 2)

In the so-called sea necropolis of Myra's necropolis, and to the west of the theater, a trench was dug in front of the lowest level of rock tombs that were filled almost halfway. Our aim was to identify the depth and sedimentological character of the alluvial silt, and to excavate the tombs' bottom level, identifying them, if possible. The trench measured 25x5 m. with the top four meters comprising only silt. At the bottom of the fourth meter, and directly on top, the cultural deposits started with

* We would like to express our sincere thanks to Mr. Ertuğrul Günay, the Minister of Culture and Tourism, for the start, support, permission and the "first dig" of Myra-Andriake excavations and to the General Directorate of Cultural Heritage and Museums, Akdeniz University, Demre Kaymakamı and Demre Municipality, Demre people and especially members of the scientific board and our students. Difficulties have been overcome together and successes have been shared together. Photographs are from the Excavation Archive of Myra-Andriake.

Res. 1 Myra Tiyatrosu
Fig. 1 Theater of Myra

Myra "Nymphaion" (S. Bulut – M. Şengül; Res. 3)

Sura-Andriake-Myra yolları kavşağında güneye-kavşağabakmaktadır. Tamamen kesme taşlarla örülen yapı arka-alt kesimlerde ve zeminde ana kayaya oyulmuştur. Bugün özellikle batı kesimde kemerlerin üstüne kadar sağlam korunmuştur. Tüm yapı, 2 m. ile 1.5 m. arasında yükseklikte alüvyon -mil- kaplanmıştır. Yapının farklı yerlerinden çıkan kaynak suları nedeniyle 1 m. zemin suyu içinde bulunmaktadır. Alüvyon dolgu yapının doğu tarafında 5 m. genişliğindeki bir koridor boyunca, ana kayadan düzeltilmiş zemine kadar alınmıştır. Yapının doğu uzantısında arka kesimdeki düzeltilmiş ana kaya boyunca 40 m. ve yapının doğu duvarı boyunca K-G yönünde aynı genişlikte 25 m. uzunluğunda bir alan açılarak yapının doğu kesimindeki tüm uzantıları saptanmıştır. Sonraki aşamada yapının içine girilmiş ve arkadan başlayarak aynı yükseklikteki salt alüvyondan oluşan balçık dolgu alınmış ve yapı içinin $\frac{3}{4}$ 'lük miktarının kazısı tamamlanmıştır. 2010 sezonunda ana kanal ile yapı arasında bir set oluşturup tüm yapı ve çevresindeki sular tek noktadan tahliye edilerek tüm yapı kazılabilir

Res. 3 Myra. Nymphaion
Fig. 3 Myra, Nymphaeum

Res. 2
Myra, Deniz
Nekropolü sondajı
Fig. 2
Myra, sounding at the
Sea Necropolis

Byzantine potsherds. A Byzantine coin of possibly 7th century (?) was uncovered at the extreme top of this level, providing us with a date for the settlement that was here at that time. This date seems to indicate an approximate time the city was abandoned and subsequently buried under the silt. Excavations of the cultural deposit will begin in 2010.

Myra "Nymphaeum" (S. Bulut – M. Şengül; Fig. 3)

This structure, located at the junction of the Sura, Andriake, and Myra roads, faces south and the junction itself. It survives in good condition up to the top of its arches, especially in the west, the entire structure was buried under a silt layer. Due to an underground spring, rising waters have flooded it to one-meter-deep. The 1.5-2.0 m. thick alluvial silt was removed on the east side in a 5-meters wide corridor and a floor cut from bedrock was reached. In the east extension of the building, an area of 40 m. along the leveled bedrock and 25 m. in the north-south direction was excavated. All extensions to the east were exposed. In the next stage, we entered inside the building and the muddy filling was removed, starting from the rear side. Excavation of about three-quarters of the interior has been completed. In 2010 it is planned to build a barrier between the main canal and the building, draining the water away and preparing the entire building for later excavation. There is a cistern located 2.40 m. west of the building. This well-preserved cistern has an Ottoman superstructure. The bottom is contemporaneous with the nymphaeum and was a reservoir of it. In the rocks behind the building is the rock-cut water canal of Myra and Andriake was located and a 42-meter-long section of it was excavated alongside the building. This canal supplied water from the Myros valley to Myra and then onto Andriake.

hale getirilecektir. Anıtın 2.40 m. batı yanında sarnıç yer alır. Bugün Osmanlı üst yapısıyla izlenen sağlam korunmuş sarnıcın alt kesimi tamamen ana kayaya oyuludur ve nymphaionla çağdaş ve ona ait bir rezervuardır. Yapının arkasındaki kayalık boyunca da Myra-Andriake su kanalı kayaya oyulu olarak ilerlemektedir. Yapı boyunca uzayan 42 m.'lik bölümü kazılan kanal, Myros Vadisi'nden Myra'ya taşınan suyu Andriake'ye ulaştırmaktadır.

Andriake Granarium (Horrea Hadriani) Kazıları

(O. Tıbıkoğlu – A. Aygün – H. Dere; Res. 4)

Andriake limanının en önemli sembolik yapısı, Akdeniz'in de en büyük granariumudur. İ.S. 129-130 yılında Hadrianus döneminde inşa edilen granarium 2307 m²'yi bulan ölçüleriyle ve çatısına kadar ayakta kalmış korunmuşluğuyla çok özel bir yapıdır. 64.24 m. uzunluğunda ve 38.65 m. genişliğindedir. Batı sondaki iki bölüm, arka kesimde 6.04 m. daha kısadır. Kapalı bölümlerin iç hacim toplamı 2.081 m²'dir. Duvar yükseklikleri 6.40 m., duvar kalınlıkları ise yak. 0.85 m.'dir. 8 bölümüne de birbirinden bağımsız cepheden açılmış kapılardan girilmektedir. Odalar arasında içeriden kapılarla geçiş sağlanmıştır. Doğu ve batı başta yer alan ofisler birbirine yönelik olarak ön alana bakmaktadır. Bunlar granarium mal giriş çıkış işlemlerinin yapıldığı ve korunduğu ofisler olmalıdır. Yapının tüm cephesi boyunca arkhitrav üzerinde büyük harflerle kazınan yazıt yapının tarihini İ.S. 129-130 olarak netleştirir. Yapı cephesinde İmparator Hadrianus ve karısı Sabina'nın portreleri bulunmaktadır. Dördüncü kapının sol tarafında, İ.S. 388-392'ye tarihlenen Myra ve Arneai kentlerindeki "ölçümler" in nasıl yapılacağına ilişkin bir kararname bulunmaktadır. Yine cephede granarium sorumlusu "Herakleon" un adadığı kabartmada İsis-Serapis ve Pluton ile grifon bulunmaktadır. Granariumun iki yanından yükselmeye başlayan alınlık birleşmeden dik duvarla son bulmaktadır. Arada kalan kısımda ise kırma çatıyla kaplanmaktadır. Oda zeminleri genellikle ana kayaya kadar tahrip olmuştur. En sağlam zeminin bulunduğu 1. odada gözlemlenen verilere göre, çok düzeltilmeden sadece fazla çıkıntıları kesilen ana kaya zemin üzerine dolgu yapılmış, kireç harcıyla döşeme tabanı oluşturulmuş ve tuğla levhalarla kaplanmıştır. Yüzyılların kullanımı sonucu bu zeminin defalarca elden geçirildiği anlaşılmaktadır. Andriake'ye özgü denilebilecek bir yapı malzemesi olarak ilk kez burada "mureks harcı"ndan bahsetmek gereklidir. İşliklerde boya maddesi üretimi sonucunda geriye kalan bol miktarda kırık mureks atıkları iyi-sağlam tutucu bir harç malzemesi olarak değerlendirilmiştir.

Excavations at the Granarium (Horrea Hadriani) in Andriake (O. Tıbıkoğlu – A. Aygün – H. Dere; Fig. 4)

This granary is the most symbolic building of Andriake harbor. Built in A.D. 129-130 in the reign of Hadrian, it covers an area of 2307 sq. m. and stands intact up to its roof level. It measures 64.24 m. long and 38.65 m. wide. Two westernmost sections are 6.04 m. shorter at the rear. The interiors of the covered sections add up to 2081 sq. m. The preserved height of the walls is 6.40 m. while the wall thicknesses average 0.85 m. The eight sections of the granary are accessed individually from outside but are also interconnected inside by doorways. The rooms located at the east and west ends face each other on the front part. These might possibly have been offices for checking incoming and outgoing grain shipments and/or to provide security. The inscription in capital letters extending all along the façade clearly sets the date of construction as A.D. 129-130. In addition there are the portraits of Emperor Hadrian and Empress Sabina on the façade. On the left of the fourth doorway is a decree of A.D. 388-92 for measurement standards in Myra and Arneai. Also on the façade are Isis-Sarapis and Pluton with griffin in relief dedicated by Herakleon, who was in charge of the granary. The pediments that start rising on either side terminate at a vertical wall without uniting. In the section between it is covered with the pitch of the roof descending from the back. Room floors are usually damaged down to bedrock. According to the best-preserved floor in the first room, the bedrock was roughly leveled and a base for paving was formed with mortar, then paved with brick. It was noted that this floor had been repaired numerous times through centuries of service. Here "murex mortar" should be mentioned, perhaps as a construction material peculiar to Andriake. Murex wastes from paint workshops were used as strong binders in the mortar.

Harbor Agora of Andriake - Plakoma

(S. Bulut – Ç. Yağar; Figs. 4-5)

This ancient international trade center was adjoining the granarium on its east, the agora faces the harbor with full front. It was designed as a wide "U" with its open mouth on the south. In its wings are shops and workshops of various sizes and possibly two storied. The west wing is covered with heaps of murex wastes from a later period. The agora opens onto the harbor street via a doorway and a colonnaded propylaion in the middle of its north front. The granary and plakoma together with their surroundings were built at the same time within the same construction program. The cistern in the middle of the agora measures 23.62x12.09 m. with a depth of more

Res. 4 Andriake. Granarium, Agora, Sinagog ve Liman tesisleri
Fig. 4 Andriake, Granarium, Agora, Synagogue and Harbor facilities

Andriake Liman Agorası - Plakoma

(S. Bulut – Ç. Yağar; Res. 4-5)

Uluslararası bir ticaret merkezi durumundaki limanın en hareketli bölümüdür. Asıl alış veriş trafiğinin yaşandığı bu alan granariumun hemen doğu bitişiğinde tüm cephesiyle limana bakmaktadır. Güney tarafı açık olan geniş bir “U” biçiminde planlanmıştır. “U” formundaki agora kollarının içinde farklı ölçülerde, olasılıkla iki katlı dükkanlar-işlikler bulunmaktadır. Agoranın batı kolu geç dönem mureks üretim artıklarının yığılılarıyla örtülmüştür. Agora kuzey -liman- cephesinin yaklaşık ortasından bir kapıyla ve sütunlu propylaionla liman caddesine inmektedir. Granarium ve plakoma ile çevresindeki düzenlemeler aynı yapı programı içerisinde ve aynı zamanda inşa edilmiştir. Agoranın ortasında yere oyulmuş sarnıcın ölçüleri 23.62x12.09 m.’dir. Yüksekliği ise 7 m.’den fazladır. Dikdörtgen planlı sarnıç 2 sırada toplam 16 kemerle taşınmaktadır. Bugün tamamı sağlam durumdadır. Sarnıcın üstü 117 iri, dikdörtgen blokla örtülmüştür. Plakoma adını veren de bu taş-plaka örtüdür.

Andriake Liman Tesisleri Kazıları (M. Şengül; Res. 4)

Andriake limanın güney tarafında yamaçla liman caddesi arasındaki az eğimli alan boyunca sahil şeridinin tamamında yapılar sıralanmaktadır. Yaklaşık 50x30 m. ölçülerinde bir alandaki yapılar planları anlaşılabilir kadar ortaya çıkarılmıştır. Bu alan batıya doğru benzer yapılara, doğuya doğru da plakoma ile liman caddesi arasındaki benzer fonksiyonlu yapılara bağlanmaktadır. Granariumun doğu başlangıcı ile kıyı arasında bulunan ilk yapılar 4 bağımsız birimin yan yana sıralanmasından oluşur. Dükkanlar bir sokağa açılmaktadır. Bu sokağın limana doğru olan kuzey tarafında yine bazı birimler bulunmaktadır. Meydanın güney tarafında limandan

Res. 5 Andriake. Liman Agorası (Plakoma) Sarnıç içi
Fig. 5 Andriake, Harbor Agora (Plakoma), interior of the Cistern

than 7 m. This rectangular cistern has two rows of eight arches supporting its superstructure and it is all intact. The superstructure comprises 117 large rectangular slabs, which ascribe the name plakoma to the monument as well.

Excavations at the Harbor Facilities (M. Şengül; Fig. 4)

Along the mildly sloping coast between the slope and the harbor street to the south of the harbor are buildings one after the other. These buildings covering an area of about 50x30 m. have been exposed to understand their plans. This area links with similar structures on the west and again buildings with similar function between the plakoma and the harbor street on the east. The first buildings between the east end of the granary and the coast comprise four independent rooms side by side. These shops open into a street and there are other rooms on the north side of this street. On the south side of the square are the remains of podiums belonging to two monuments that once welcomed the travelers arriving at the harbor. Here were nine inscription fragments found mentioning the names of Agrippa, Germanicus and Gaius. It is inferred this area was a significant harbor square adorned with statues. As was found along the entire harbor, here too were found stepped streets climbing up the slope between the harbor and the granary. Later Roman constructions or Byzantine constructions partially concealed or altered them.

Excavations at the Synagogue in Andriake

(Ö. Çömezoğlu – E. Özkan – E. Sarıoğlu)

The monument is located in front of the west corner of Horrea Hadriani and faces the harbor. It has two rooms and inside the main room were found two columns, two

gelenleri karşılayan 2 anıta ilişkin podyumların kalıntıları bulunmaktadır. Bunlar arasında Agrippa, Germanicus ve Gaius adları geçen 9 yazıt parçası bulunmuştur. Anlaşılan bu alan, heykellerle donatılmış nitelikli liman meydanlarından biridir. Liman boyunca olduğu gibi burada da yapı aralarında limanla granarium arasındaki yokuşu çıkan basamaklı sokaklar bulunmaktadır. Daha sonra inşa edilen veya revize edilerek elde edilen Bizans Dönemi yapıları Roma Dönemi planlamasını kısmen kapatmış, değiştirmiştir.

Andriake Sinagog Kazıları

(Ö. Çömezoğlu – E. Özkan – E. Sarioğlu)

Horrea Hadriani'nin batı köşesi önünde, limana bakar. İki bölümlü yapının ana odasında iki sütun, iki sütun altlığı, 2 korkuluk payesi, mimari bezemeli ve soffitli arkhitrav parçaları ve 1'i düz 3'ü figürlü olan 4 plakaya ait parçalar ele geçmiştir. Apsisten, yapının zeminine düşmüş mermer levhalar üzerinde 7 kollu Musevi şamdanı (menora), sağ yanında şofar ve sol yanında da lulav işlenmiştir (Res. 6). Üst profillerinde 3 satırlık yazıtlar vardır. Adak yazıtlarında "İsrail" kelimesi geçmekte ve yazıtlar "Amen" ve "Şalom" gibi diğer dinsel ifadelerle sonlanmaktadır. Henüz bilimsel araştırmalar sonlandırılmamış olsa da, yapı ve mimari bezemeler olasılıkla İ.S. 5. yy.'dan olduğunu göstermektedir.

Likya Bölgesi'nde ilk kez Yahudi varlığına ilişkin mimari ve ikonografik kanıtlar ele geçmiştir: Likya kültür katmanlarına bir yenisi daha eklenmiştir. Bu kanıtlar hem yazıtlar hem mimari dekorasyon ve ikonografik öğelerde hem de mimaride söz konusudur: Yani ilk kez hem tapınak hem de kabartmalı ve yazıtlı levhalar bulunmuştur. Andriake'deki bulgular Anadolu'da Doğu Roma (Bizans) Dönemi dinsel/sosyal yapılanmasındaki Yahudi cemaatinin yerinin ve erken varlığının anlaşılması üzerine önemli bir keşiftir. Hem limandaki küçük Yahudi topluluğuna hem de ve özellikle limana ticaret için gelen Musevilerin kullanmasına yönelik yapılmıştır. Andriake kazılarında keşfedilen bu bulgulardan sonra birçok kazı, depolarındaki bulgularını gözden geçirmek zorundadır ve anlaşılan Andriake'de ve bölgede yeni Yahudi izleri gelmeye devam edecektir. Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle, Sinagog ve bulgularının konsolidasyon ve konservasyon çalışmaları da tamamlanmıştır.

Andriake Bizans İşliği Temizliği (T. Kimyonok)

Granariumun doğu yanında, agora duvarıyla bitişik inşa edilmiş, şimdilik İ.S. 6. yy.'a tarihlediğimiz bir yapı grubunda bitki temizliği ve yüzey molozları temizliği yapılmıştır. Roma Dönemi'nde 16 m.'yi aşan bir koridor olarak granarium ve agora arasındaki hareketli trafiği

Res. 6
Andriake, Sinagog,
menora bezemeli levha
Fig. 6
Andriake, Synagogue,
panel with menorah
depiction

column bases, two balusters, architrave fragments with architectural decoration and soffits. Fragments of four panels were also found, three of which are decorated and one is plain. The fallen marble panels are decorated with the seven branched candlestick, menorah, and flanked with a shofar and lulav (Fig. 6). There are two inscriptions of three lines. These votive inscriptions contain the words Israel, amen and shalom. Although the scientific research has not been completed, the building and architectural decorations suggest a date in the 5th century A.D.

This is the first time architectural and iconographic evidence confirming a Jewish presence has been found in Lycia, thus a new layer is added to the cultural strata of Lycia. Evidence is found both in architecture, its decoration and its iconographic features, the prayer site and the inscribed panels with inscriptions and relief decoration. These artifacts from Andriake are of great importance for the establishment of a Jewish community within the religious and social stratification of East Roman (Byzantine) period in Anatolia. It was built to serve a small harbor congregation, and possibly for those coming for trade purposes. After this discovery at Andriake, many expeditions need to review their stored finds for new evidence of Jewish presence. Discoveries of new finds in the region are expected. With the support of the Ministry of Culture and Tourism the building and the small finds were consolidated and conserved.

Cleaning Work at Byzantine Workshop in Andriake

(T. Kimyonok)

On the east side of the granarium is a group of buildings adjoining the agora wall. Tentatively dated to the 6th century A.D. the buildings were cleaned of vegetation and rubble. The road between the granarium and agora, a corridor over 16 m. long, was built over during the

sağlayan ara yol Bizans Dönemi'nde yapılaşmıştır. Yapının G-D'sunda yaklaşık 30 m. çapında alçak bir tepecik oluşmuştur. Tepeciğin çoğunluk dolgusu mureks kabukları kırıklardır. Agoranın G-B'sına denk gelen alanın mureks artıklarının atılması için kullanılmış olması, işliğin faaliyette olduğu dönemde agoranın en azından bu kesiminin işlevini yitirmiş olduğunu göstermektedir. Bu durum mureks atıkları tepesi ve işlik kompleksinin en az İ.S. 6. yy.'dan sonra oluştuğunu göstermektedir.

Sikkeler (S. Bulut)

Myra ve Andriake kazılarında bu yıl toplam 544 adet sikke ele geçmiştir. Bunlardan sadece biri Myra'da diğerleri Andriake'de bulunmuştur. Sikkelerin 217 adedi etüt-lük olarak ayrılmış ve bunlardan 170 adedinin kataloğu yapılmıştır. 296 adet sikke ise tanımlanamayacak durumdadır. Envanterlik niteliğe sahip 31 adet sikke ise müzeye teslim edilmiştir. Sikkelerin 4 adedi gümüş diğerleri ise bronzdur. Kataloğu yapılan sikkelerden en erken tarihli olanlar, Helenistik Birlik Dönemi'ne aittir (14 adet). Okunabilenler içerisinde en geç tarihe sahip sikke ise Focas dönemine (İ.S. 602-610) aittir. Myra'da nekropol kazılarında geçen en geç sikke bronz olup kesin tanımlaması yapılamasa da İ.S. 7. yy.'a (?) ait olduğunu söylemek olasıdır. Sikke, alüvyon altındaki kültür katmanının en üstünde ele geçen ilk veri olması açısından önemlidir. Ele geçen sikkelerden tanımlanamayanlar da dikkate alındığında, yoğunluğun İ.S. 4. ve 5. yy.'lara ait oldukları görülür. Kesin olarak tanımlanabilen 25 adet sikke Arcadius'a (İ.S. 395-401), 18 adeti ise II. Constantinus'a (İ.S. 337-361) aittir. Henüz kataloğu yapılmayan sikkeler de değerlendirildiğinde, İ.S. 2.-3. yy.'larda altın çağını yaşayan granariumun orijinal yapım evresi sonrasındaki en yoğun trafikliğini İ.S. 4. ve 5. yy.'larda yaşadığını söylemek olasıdır. Granarium'un içinden ve çevresinden ele geçen Helenistik Birlik sikkeleri, Andriake'nin bu dönemdeki varlığını kesin olarak gösteren ilk kazı buluntuları olması açısından önemlidir. Andriake'nin bir liman kenti olması ve ticaretin yoğunluğu nedeniyle ele geçen sikkelerde buna paralel olarak çeşitlilik görülür. Bu sikkeler içinde en dikkat çekici olanı Nikomedia'ya ait bir bronz sikkedir. I. Valerian dönemine (İ.S. 253-260) ait olan sikke, kentin sahip olduğu neokorluğu göstermesi açısından önemlidir.

Kazılar dışında, epigrafik araştırmalar (H. S. Öztürk); savunma sistemi ve yapıları araştırması (I. Pimouguet-Pédarros); sualtı araştırmaları (M. Gökoğlu); haritalama çalışmaları (O. Tıbikoğlu – A. Aygün); jeofizik araştırmaları (Anomali Müh. Ltd.) ve çevre yerleşimleri (Karabel, Muskar, Beymelek, Sura) ön-araştırmaları gerçekleştirilmiştir.

Byzantine period. To the southeast of the building, a low hill about 30 m. in diameter was formed using mostly murex shells. The fact that this southwest area of the agora served as a dumping site when the workshop was active shows that, at least this corner of the agora, had lost its function. Thus, it is understood that the hill of murex wastes and workshops were made after the 6th century A.D.

Coins (S. Bulut)

This year's campaign at Myra and Andriake brought to light a total of 544 coins, of which only one was found at Myra, with all the rest being found in Andriake. Of these coins, 217 were put aside for study purposes and 170 are catalogued. Two hundred ninety six coins are not legible or identifiable, while 31 coins that were worth inventorying were turned over to the Museum. Four coins are silver and the rest are bronze. The earliest ones (14 ea.) of the catalogued coins belong to the Hellenistic League. Among the legible coins, the latest one belongs to the reign of Phocas (A.D. 602-610). The latest coin uncovered in the excavations of the necropolis in Myra is bronze and could not be identified clearly but possibly dates to the 6th-7th centuries. This coin is of great importance as it was uncovered in the uppermost layer of cultural deposit beneath the alluvial silt. When the unidentified coins are also taken into account, the highest number dated from the 4th and 5th centuries A.D. Among the identified coins, 25 belong to the reign of Arcadius (A.D. 395-401) while 18 belong to Constantinus II (A.D. 337-361). As the uncatalogued coins are considered, it might be assumed that the granarium, which had its golden age in the 2nd-3rd centuries, went through another period of prosperity in the 4th-5th centuries. Coins of the Hellenistic League, uncovered inside and around the granarium, are of great importance for they clearly evince the presence of Andriake during this Hellenistic period. The variety of coins uncovered also reflects the fact that Andriake was a port city and its trade was extensive. The most interesting coin is a bronze one from Nikomedeia dating to the reign of Valerianus I (A.D. 253-260) and showing the neokoros honor of the city.

Apart from the excavations, preliminary work was carried out on epigraphic studies (H. S. Öztürk), defense systems (I. Pimouguet-Pédarros), underwater surveys (M. Gökoğlu), cartography (O. Tıbikoğlu – A. Aygün), geophysical surveys (Anomali Engineering Co.) and environs (settlements of Karabel, Muskar, Beymelek and Sura).